

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์

(วงศ์ ลัดพลี)

ประธานศาลฎีกา

พ.ศ. ๒๔๗๔ - ๒๔๙๖

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ (วงศ์ ลัดพลี) เกิดเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ ที่จังหวัดพระประแดง (ในขณะนั้น) เป็นบุตรหลวงประจักษ์สมุทเขตร์ (จำปา ลัดพลี) กับนางประจักษ์ สมุทเขตร์ (เขียน ลัดพลี) สมรสกับคุณหญิง ลัดพลี ธรรมประคัลภ์ (ทิพวรรณ ลัดพลี) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ได้รับการศึกษา ขั้นต้นจากโรงเรียนสุนทรสมุท จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนคริสเตียนวิทยาลัย และโรงเรียนราชวิทยาลัยพระนคร เริ่มเข้าเรียนกฎหมาย ณ ห้องเรียนกฎหมาย พิเศษ และโรงเรียนกฎหมายไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๕ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๖ กระทรวง ยุติธรรมได้ส่งเข้าศึกษากฎหมาย ณ สำนัก เกรย์ส อิน ประเทศอังกฤษ และ สอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตอังกฤษเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ หลังจากสำเร็จการศึกษา กฎหมายจากประเทศอังกฤษแล้ว ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม และสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิต ชั้นที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานปริญญานิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (กิตติมศักดิ์) จากมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์และการเมือง ซึ่งนับเป็นเกียรติยศอย่างสูงแก่พระยาลัดพลีธรรม ประคัลภ์

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ เริ่มเป็นผู้พิพากษาฝึกหัด เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ และรับราชการด้วยความวิริยะอุตสาหะเจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับจนถึงตำแหน่ง ประมุขตุลาการ คือประธานศาลฎีกา ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในทางการศาล ก่อน ที่จะดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกา พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์เคยดำรงตำแหน่ง ที่สำคัญๆ ในทางการศาลหลายตำแหน่ง เช่น ผู้พิพากษาศาลแพ่ง ศาลอุทธรณ์ อธิบดีผู้พิพากษาศาลโปริสภาและศาลจังหวัดเขตพระมหานคร อธิบดีผู้พิพากษาศาล พระราชอาญาและศาลต่างประเทศเป็นอาทิ และก่อนที่จะดำรงตำแหน่งประธาน ศาลฎีกา พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ยังเคยดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงยุติธรรม อีกด้วย

ในทางการศึกษา พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์เคยเป็นอาจารย์สอนกฎหมาย
ในโรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗ - ๒๔๖๘ และเคยดำรง
ตำแหน่งคณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เมื่อ พ.ศ.
๒๔๙๕ รักษาการในตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ และเป็นศาสตราจารย์ประจำและศาสตราจารย์พิเศษใน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองอีกด้วย

ในทางการเมือง หลังจากที่พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ดำรงตำแหน่ง
ประธานสภาฎีกาได้ ๑๓ ปี พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ได้ลาออกจากตำแหน่ง
ประธานสภาฎีกาเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ เพื่อไปดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม สืบแทนพระนิติธารณ์พิเศษ ในคณะรัฐบาล
ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
อยู่จนถึงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๕๐๐ จึงพ้นจากตำแหน่งอันมีเกียรตินี้ ในระหว่าง
ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ได้
ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการเมืองนี้เป็นอย่างดีที่สุดสมควรจะนำมากล่าวเป็นเกียรติ
ประวัติของท่านเป็นการเฉพาะก็คือ พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ได้ปรับปรุงฐานะ
ของข้าราชการตุลาการและตุลาการให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นมาแล้วเป็นอันมาก ดังปรากฏ
เป็นผลอยู่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พ.ศ. ๒๔๙๗

นอกจากจะดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่ราชการดังได้กล่าวมาแล้ว พระยา
ลัดพลีธรรมประคัลภ์ยังได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการพิเศษอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ เป็น
ประธานกรรมการร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวง ประธานกรรมการประมวล
คำสั่ง ข้อบังคับและระเบียบราชการที่กระทรวงยุติธรรมได้ส่งยังศาลโดยตำแหน่ง
ปลัดกระทรวง ประธานกรรมาธิการวิสามัญ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ แก้ไข
เพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. ๒๔๘๒ ประธานกรรมการตรวจพิจารณา
ระเบียบราชการในกองกฎหมายโดยตำแหน่งปลัดกระทรวง ประธานกรรมการ
พิจารณาการตั้งศาลและการพิจารณาของศาลในดินแดนที่ได้คืนมาเป็นของไทย

ประธานกรรมการ กอง ๓ คณะกรรมการกฤษฎีกา ประธานกรรมการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประธาน
กรรมการแก้ไขพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ พุทธศักราช ๒๔๘๕
ประธานกรรมการคณะกรรมการสอบสวนพฤติกรรม ในกรณีที่พระบาทสมเด็จพระ-
ปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต ประธานกรรมการตรวจพิจารณา
ข้อเสนอเรื่องการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ประธานกรรมการพิจารณาวางนโยบาย
ของกระทรวงยุติธรรม กรรมการรถไฟ และกรรมการอื่นอีกหลายคณะ นอกจากนี้
พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ยังเคยเป็นกรรมการตุลาการผู้ทรงคุณวุฒิอีกด้วย

ในระหว่างที่พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกาอยู่
นั้น แม้จะมีภาระหน้าที่มากมาย พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ได้ทำคำวินิจฉัยใน
คดีสำคัญ ๆ และคำวินิจฉัยหลายเรื่องได้กลายเป็นแนวทางที่ศาลทั้งหลายยึดถือ
ตลอดมาคดีที่นับได้ว่าเป็นคดีประวัติศาสตร์ของประเทศไทยคดีหนึ่ง คือคดีอาชญา-
กรสงคราม ในคดีนั้นคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติอาชญากรสงครามได้ยื่น
ฟ้องจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายเพียร ราชธรรมนิเทศ และนายสังข์ พัฒโนทัย
กล่าวหาเป็นใจความว่าสมัคใจเข้าร่วมสงครามรุกรานกับญี่ปุ่น โดยร่วมยุทธทาง
ประเทศพม่ากับโฆษณาชักชวนให้เห็นชอบในการทำสงครามรุกราน การกระทำ
หลังสุดที่โจทก์หาว่าจำเลยได้กระทำผิด เกิดระหว่างวันที่ ๑๖ กรกฎาคม พ.ศ.
๒๔๘๖ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติอาชญากร
สงคราม พุทธศักราช ๒๔๘๘ มาตรา ๓(๑) และมาตรา ๔ ขอให้ริบทรัพย์สินและ
เพิกถอนสิทธิออกเสียงเลือกตั้งด้วย พระราชบัญญัตินี้ตั้งกล่าวมีบทบัญญัติว่า ไม่ว่า
การกระทำอันบัญญัติว่าเป็นอาชญากร สงครามนั้นจะได้กระทำก่อนหรือหลังวันใช้
พระราชบัญญัตินี้ ผู้กระทำได้ชื่อว่าเป็นอาชญากรสงคราม และจะต้องได้รับโทษ
ดังที่บัญญัติไว้ทั้งสิ้น คดีนี้คือคดีตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒/๒๔๘๖ ซึ่งศาลฎีกาโดย
พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์เป็นเจ้าของสำนวนร่วมวินิจฉัยกับพระยาเลขาภิ-
ธรรมวิทักษ์ พระยาธรรมบัณฑิตสิทธิศฤงคารและพระชัยประชาเป็นองค์คณะ

ได้ชี้ขาดว่าพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เฉพาะที่
บัญญัติย้อนหลังให้การกระทำก่อนวันใช้พระราชบัญญัติเป็นความผิดตามพระราช
บัญญัติด้วยนั้น ขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและเป็นโมฆะ การ
กระทำที่โจทก์ฟ้องว่า จำเลยได้กระทำความผิดเกิดก่อนวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘
อันเป็นวันที่พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงครามได้ออกใช้ทั้งสิ้น เมื่อพบบัญญัติที่
โจทก์ฟ้องขอให้เอาผิดแก่จำเลยเป็นโมฆะอันจะลงโทษจำเลยไม่ได้ ศาลฎีกาจึงไม่ฟัง
คำพยานหลักฐานของโจทก์ในเรื่องนี้ต่อไปอีก แล้วพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ ปล่อย
จำเลยพ้นข้อหาไป คดีนี้เป็นคดีตัวอย่างอันสำคัญอย่างยิ่งที่แสดงให้เห็นว่าศาลยุติ
ธรรมนั้นเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน ถ้าจะหวนระลึกถึงเหตุการณ์ขณะสงคราม
โลกครั้งที่สองสงบใหม่ๆ ก็จะได้พบความจริงนี้ยิ่งขึ้น เมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้นำชาติไทยในระหว่างสงครามต้อง
ประสบมรสุมทางการเมืองอย่างหนักจนถูกฟ้องเป็นคดีนี้ ในบรรยากาศความ
ผันผวนในทางการเมืองเช่นนั้น หากศาลมิได้วางตัวเป็นกลาง มิได้ยึดมั่นในวิชา
ชีพที่ได้เล่าเรียนมา หรือมิได้สำนึกว่าตนเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชนแล้ว ผล
แห่งคดีนี้จะเป็นอย่างไหน ก็ย่อมจะคาดหมายได้ไม่ยากนัก แต่ในฐานะประธานศาล
ฎีกาเช่นพระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ ผู้เขียนคำวินิจฉัยคดีนี้พร้อมกับท่านผู้พิพาก
ษาองค์คณะที่กล่าวนามผู้ซึ่งได้สร้างคุณงามความดีมาเป็นเวลานานจนได้มานั่งใน
ศาลฎีกานี้ ย่อมจะทำหลังลิ้มหลักอาญาเบื้องต้นที่ว่า บุคคลจักต้องรับโทษในทาง
อาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด
และกำหนดโทษไว้ นั้นไม่ได้

ด้วยความวิริยะอุตสาหะในหน้าที่ราชการอันเป็นคุณต่อประเทศชาตินี้เอง
พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูงสุด
มหาปรมาภรณ์ช้างเผือกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ และตราหุติยจุลจอมเกล้าวิเศษเมื่อ
พ.ศ. ๒๔๙๗ เป็นบำเหน็จแห่งคุณงามความดีของท่าน ซึ่งนับเป็นเกียรติยศอย่าง
สูงแก่วงศ์ตระกูลเป็นอย่างยิ่ง

ในปัจจุบันวัยของชีวิตพระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ได้มุ่งศึกษาธรรมที่ลาน
โหมกข์อย่างจริงจังร่วมกับท่านพุทธทาสจนได้รับการยกย่องจากชาวคณะธรรมทานว่า
“สหายธรรมทานคนหัวบี๋แห่งชาวคณะธรรมทานทั้งหลาย” หลังจากนั้นก็ได้
ประกอบกิจกรรมในทางธรรมเรื่อยมา จนเมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๑๑ พระยา
ลัดพลีธรรมประคัลภ์ได้ถึงอนิจกรรมอย่างสงบ สิริรวมอายุได้ ๗๕ ปี

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์เป็นตุลาการที่เคยดำรงตำแหน่งสูงสุดในทาง
การยุติธรรมทั้งในทางการศาล พลเรือนและการเมือง ในทางการศาลเป็นประธาน
ศาลฎีกา ในทางพลเรือนเคยดำรงตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำคือตำแหน่ง
ปลัดกระทรวงยุติธรรม และในทางการเมืองเคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงยุติธรรม ซึ่งน้อยท่านนักที่จะได้ดำรงตำแหน่งอันสูงสุดและมีเกียรติ
เช่นนี้